

ВОЗНЯКОВСЬКА КРИСТІНА АНАТОЛІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Чернівецького юридичного інституту, доктор юридичних наук, доцент*

ЩОДО ПИТАННЯ ПОЄДНАННЯ ДЕРЖАВНОГО ТА ПРИВАТНОГО КАПІТАЛУ ПРИ ВРЯТУВАННІ БАНКІВ

Якщо звернутися до аналізу українського досвіду державного порятунку банків, то яскраво демонструється явне порушення балансу у застосуванні державного та приватного капіталу у відповідних процедурах. Нормативно-правова база із цього питання на сьогодні в Україні має фрагментарний характер і не охоплює усі складові відповідного процесу. Це виводить на перший план підзаконне регулювання та оперативне втручання органів державної влади, Кабінету Міністрів України, Національного банку у процесі відповідної допомоги. Але державна допомога у цьому контексті не є обов'язковою складовою процедур неспроможності банків, навіть для системно важливих банків, позаяк державне втручання ґрунтується на рішенні Кабінету Міністрів за поданням НБУ та за критеріями, визначеними Кабінетом Міністрів України.

Щоб виділити основні напрямки вирішення цього питання, варто звернути увагу на принципи державної допомоги, що діють на теренах Європейського Союзу.

Принципи державної допомоги фінансовим установами ґрунтуються на специфічних засадах, узагальнених Європейською комісією у Повідомленні про відновлення життєздатності та оцінку заходів реструктуризації у фінансовій сфері в умовах поточної кризи відповідно до правил державної допомоги, коли, «враховуючи системний характер кризи та взаємозв'язок фінансового сектору, на рівні Співтовариства було започатковано низку заходів для відновлення довіри до фінансової системи, збереження внутрішнього ринку та забезпечення кредитування економіки» [1].

На сьогоднішній день не може бути застосований принцип «забезпечення власного внеску банку та його власників у витрати на реструктуризацію проблемного банку задля того, щоб врятовані банки несли відповідну відповідальність за наслідки своєї колишньої поведінки та створити належні стимули для їх майбутньої поведінки», оскільки держава бере на себе не тільки увесь тягар неплатоспроможності, а й, зокрема здійснює значні державні капіталовкладення без урахування здатності приватних інвесторів робити ефективні інвестиції для подолання банківської неспроможності. Це ігнорування приватного інвестиційного ресурсу відбивається на зменшенні капіталовкладень держави у ті проекти соціально-економічного характеру, де інвестори реально не мають зацікавленості, але які знаходяться у межах державних соціально-економічних інтересів (зокрема, змен-

шення витрат на обороноздатність, на функціонування оборонно-промислового комплексу).

Також, подібні підходи демонструють недовіру держави до приватного підприємництва та переоцінюють здатність державних менеджерів долати фінансово-економічні кризи. Це говорить про існування в державі слабкої економіки, де відсутні засади державно-приватного партнерства. Це підриває приток іноземних інвесторів та орієнтують їх на те, що держава не здатна знаходити компроміси у регулюванні фінансового-господарських процесів.

Варто також врахувати фундаментальні проблеми державної присутності в фінансовому секторі, які справедливо відзначаються фахівцями: системний ризик для всієї банківської системи [3]. Як наслідок, загальна сума витрат на докапіталізацію державних банків з 2008 до 2015 рр. перевищила 74 млрд грн. У кінці січня 2016 р. уряд знову докапіталізував Ощадбанк і Укрексімбанк сукупно майже на 14,3 млрд грн» [2, с. 54]. І це без урахування сум понад 118 млрд грн, витрачених на докапіталізацію ПАТ КБ «Приватбанк». За визнанням самих фахівців НБУ, «націоналізація трьох банків у розпал кризи 2008 – 2009 років є прикладом нераціональних державних рішень» [2, с. 54]. В грудні ж 2019 року Національний банк України за підсумками проведеного стрес-тесту українських банків оцінив додаткову потребу фінустанов у капіталі від 35,2 млрд грн за базовим сценарієм до 73,8 млрд грн за кризовим, тобто за базовим сценарієм потреба в докапіталізації встановлена у 11 банків, за кризовим – у тих самих 11 банків і у 7 інших фінустанов [4].

Така ситуація передбачає необхідність розробки та впровадження механізмів часткової участі держави у капіталізації недержавних фінансових установ. Недоліком намагання держави набути якомога велику частку в капіталі банків, яким надається допомога містить ще одну змістовну ваду – як правило, власники та інвестори банків, які піддаються націоналізації, різною мірою виявляються винними у доведенні банку до банкрутства. У зв'язку із цим невдоволені власники та інвестори фактично домагаються відновлення власних прав шляхом стягнення коштів із держави.

Отже, лише за умови відпрацювання процедур капіталізації банків у контексті поєднання капіталовкладень держави та вкладників для відновлення життєздатності проблемних банків, а також перетворення конфіскаційного механізму щодо вкладів на трансформаційний механізм щодо перетворення частини вкладів та облігаційних зобов'язань на капітал банків, можна досягти зваженого з економічного та правового погляду рішення проблеми державного порятунку неплатоспроможного системно важливого банку. Це вплине на досягнення фінансової стабільності при наданні допомоги банкам.

Список використаної літератури:

1. Commission communication on the return to viability and the assessment of restructuring measures in the financial sector in the current crisis under the State aid rules: 2009/C 195/04 [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52009XC0819%2803%29>

2. Звіт про фінансову стабільність: НБУ. – червень 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=32241744>
3. Сирота В. Держбанки: токсична поклажа чорних ящиків [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://dt.ua/finances/derzhbanki-toksichna-poklazha-chornih-yaschikiv-_html/
4. Стрес-тест НБУ: банкам потрібно додатково від 35 до 74 мільярдів гривень [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/10747941-stres-test-nbu-bankam-potribno-dodatkovovo-vid-35-do-74-milyardiv-griven.html>

Ключові слова: підгалузь господарського права, право неспроможності банків, правова природа сукупності норм права, ліквідація банків, ре капіталізація, право банкрутства, державна допомога, інвестори.

Ключевые слова: подотрасль хозяйственного права, право несостоятельности банков, ликвидация банков, правовая природа совокупности норм права, рекапитализация, право банкротства, государственная помощь, инвесторы.

Key words: sub-branch of economic law, the law of insolvency of banks, liquidation of banks, the legal nature of rules of law, recapitalization, insolvency of banks, rescue of banks, state aid, investors.

РОМАНАДЗЕ ЛУЇЗА ДЖУМБЕРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОНЛАЙН МЕДІАЦІЯ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ДОДАТКОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ СТОРІН ТА МЕДІАТОРА

В 2020 році країни світу стикнулися з величезним викликом – пандемією, пов'язаною із поширенням коронавірусу COVID-19. В Україні, як і більшості країн світу, було введено суворий карантинний режим для стримування темпів поширення вірусу та його швидкого подолання. Зокрема, введено обмеження щодо відвідування закладів освіти, проведення масових заходів, перебування в громадських місцях, руху громадського транспорту тощо. Безумовно, така ситуація не могла не позначитися на роботі судів, які також вживають заходи, що мають на меті забезпечити відвідувачів судів, суддів та працівників апаратів судів від поширення вірусу. Збільшення кількості спорів між суб'єктами господарювання через неналежне виконання зобов'язань та певні обмеження в доступі громадян в суди внаслідок оголошення карантину, обумовлюють збільшення попиту на використання позасудових онлайн способів врегулювання конфліктів. Так, все більшої популярності серед суб'єктів господарювання набуває онлайн медіація, яку може бути успішно проведено і в умовах карантину.